

૨૧૬૫

સુખોદિ માળા.

પ્રથમ ભાગ.

ફાલ્ગુણ.

શિવભાઈ હરિભાઈ ખરી, કીમત જે કરનાર;
શામલ રૂઝ અખબાર કરે, “સુખોદિમાળા” સાર.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

“સુખોદિમાળા મંડળી” ભાવનગર.

નડીઆદ.

સાત્યસાગર પ્રેસ.

સને ૧૯૮૪—સંવત ૧૯૪૦

કીમત દોઢ આના.

જન્મ વિનતી.

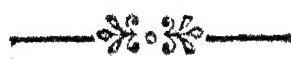
ગુણસ, સુરિભ, સદગૃહસ્થો આ આપણા આર્યદેશમાં હાલના સમયમાં કુધારા ધણા વધી પડેલા છે. ને વહેમી જ- નાનો સમુહ મોટો થઈ પડેલ છે. આપણી આસપાસ જોતાં, સારી પેઠે વિચાર કરતાં, ઠેકાણે ઠેકાણે કુધારાને હલકાઈ તરી આવે છે; છતાં પણ આપણે આપણા કાર્યમાં મચ્યાં રહેવું. ને આપણા બંધુઓનું ભણું ચાહી તેમને અંધકાર રૂપી કુસંપવૃત્તી, વહેમભાવના, પરતંત્રતા, વિગરેમાંથી વિડારી પરમોત્તમ ગુણ સંપાદન કરાવવાને, તન, મન, ને ધન કામે લગાડવાં, એ આપણી પહેલી ફરજ છે, એમ જાણી આ અમારી હિંચરતી સભા જે “ભાવનગર હુવાણા સા- તી સુભેચ્છક” સભાના આશ્રય તળે પોતાનાથી બનતા શ્રમે દેશ શેવા બજાવવાને દર રવીવારે ભરાય છે, તે આ વ- ખતે પોતાના ઊત્સાહના ઉમંગકે “સુબોધમાળા પ્રથમ ભાગ” નો જન્મ આપે છે. તો હવે મારા વહાલા વિશા- તેને પાળી પોષી મોટી કરવી એ આપના હાથમાંજ છે, કેમકે તે હજી સુધી પારણામાંજ છે. જ્યારે તે સાચક ઊ- મરતી થશે ત્યારે પોતાના યથાર્થ ધર્મ બજાવવાને માન, યા અપમાનની દરકાર નહીં રાખતાં, સ્વદેશી બંધુઓનું ભણું ધુરંછી તન, મન, ને ધન અર્પણ કરવા ચુકશે નહીં.

છેવટ વિદ્વાન વર્ગને વિનંતી કરવાની કે આ “સુબો- ધ માળા” ભાગ ૧ જેમાં કે નિતિના વિચારોનો સમાવેશ

(૨)

કરેલો છે ને હવે પછી પણ દરેક વખતે કરવાનો છે, તે
 ૧૨ સારી પેઠે ધ્યાન આપશો, ને અમારી ધારણા ફળી-
 બૂત થાય તે માટે આપના સુવિચારો જણાવશો, જેથી
 ઉપકાર માનીશું.

અંથ જૂનથી ભરેલ છે એમ અમે નીઃસંશય જાણીએ
 છીએ, તોપણ અમારું મન અમારા આર્થ બંધુઓનું શુ-
 ભ જોવાને વધારે ઉશકેરાયાથી આ ટુક નિબંધ બહાર પા-
 ડે છે, તો સુજ્ઞ તે માહેની જૂલો તરફ વિચાર નહીં કરતાં
 ભાવાર્થ સમજી લેશો. એજ તા. ૧-૬-૮૪.

ઈશ્વર પ્રાર્થના.

મંગળાચરણ.

વસંત તિલકાદત.

સૂષ્પ્તી પતી અતી ગતી, પ્રતિ આકૃતી છે;

વેદાંત શાંત શ્રુતિ અમૃત આકૃતી છે;

કૌસ્તુભ તું રૂપ ખાણી મણિ ખાંણી કીડા,

ઉદ્યોત જ્યોત પ્રગટી મટિ પુણે પીડા. ૧

તું કાપ કળ્પ સુખ આપ સદા અખંડી,

વિદ્યા પ્રતાપ સુધ આપ અજ્ઞાપ વંડી;

ખંધૂ માર જયમ નાગરવેલ ખીડાં,

ઉદ્યોત જ્યોત પ્રગટી મટિ પુણે પીડા. ૨

ધારા પ્રસાદ જુજ નાહ અનાદ પ્રીતિયે,

સૌભાગ્ય રક્ષ છબિ લાગ્ય સમક્ષ ચીત્તે;

સંતોષ હોંશ સદયે પડી શ્રેષ્ઠ છીંડા,

ઉદ્યોત જ્યોત પ્રગટી મટિ પુણે પીડા. ૩

પૃથ્વી પ્રભા પવન પાણી નભાગ્ર ધારા,

ને સૂર્ય ચંદ્ર ચળકાગ્ર શુભાગ્ર તારા;

કંપીત પાપ તુજથી, જળ જંતુ કીડા;

ઉદ્યોત જ્યોત પ્રગટી મટિ પુણે પીડા. ૪

વીશ્વેશ્વરા વિનય મોદ વિનોદ ખાંણી,

વ્યાપીક છો સરવ અમૃતપાન વાણી;

(૪)

ભેદ કરી ભિખત ભક્તિનિ જુકિત બીડા;
ઉઘોત જ્યોત પ્રગટી મટિ પુરું પીડા. ૫

દોહરો.

શાભી શહોદર મંડળી, સુખોધ સાગર માન;
રખાવરહેમ રમાપતી, ધર્મ માર્ગનું ધ્યાન. ૬
સ્વરાજ વાણી સ્વચ્છતા, અમર રાખજે ધરા;
તમ શીશ જાણી તુષ્ટતા; હોંશ આપ હરનીશ. ૭

સંપ.*

જ્યારે કોઈ જાતના, નાતના અગર દેશના લોકો એ-
ક બીજાના સમંતથી દરેક કામ કરેછે તેનું નામ સંપ.
સંપ એ સખ્દ સાધારણ છે. નાના ને મોટા સૌ સંપ એ સ-
ખ્દ જાણેછે. નિશાળની અંદર ભણનારા છોકરાઓ પણ ધ-
ણી વખત એક બીજા જોડે તકરાર થયાથી મેહેતાજી પાસે
આવી ફરીયાદ કરેછે કે કલાણા એ અગર વિરોધ છોકરાઓ
સંપીને મને માર્યો. દરેક સારી વસ્તુને માટે માર્ગે લગાડયાથી
તેનાં માઠાં ફળ થાયછે, તેમ સંપને માટે પણ જાણવું કેમ
કે જેમ સંપ સારા કામને માટે થાયછે, તેમ નઠારા કામ-
ને માટે પણ થાયછે. કોઈ પણ કામ કોઈ માણસીથી જેવું
બનેછે. તેના કરતાં તેમાં બીજાનો મદતથી વધારે સારું બનેછે.

પરમેશ્વરે આ દુનીયા રચી, તેમાં મનુષ્ય વર્ગને સંપ
રખાવેલો, એવો તેનો હેતુ મૂળથીજ છે, એમ નિઃસંશય ભાસેછે.
જુઓ. આકાશ તરફ તો હજારો તારાઓ એક બીજાના
આધારથી ટકી રહેલાછે, હવાની મિશ્રતાથી પાણી બનેલુંછે,
એક બીજા રૂતુઓ પોત પોતાના નિયમ મુજબ સંપ રાખી-
ને આવેછે. જેમકે તેનો પ્રત્યક્ષ દાખલો. કોઈ વેળા ઉના-
ળા વિના એમ.સું આબરું? ને એમાસા વિના શિયાળો થયો?

* ખતાવનાર વનમાળી કેશવજી ભાયાણી.

તેમજ પાણી, વાયુ ને તડકાનું મીશ્ર જોર હતું, તો ઝાક, પા-
લો વગેરે, નિપજ્યું. શું તેમાંનું એકાદ નહોતતો તે માંહેનું
કાંઈ પણ થાત? આ સઘળા દાખલા પરથી માલમ પડેછે
કે સંપતો જરૂરનોજ છે. વળી માણસને પરમેશ્વરે ખુદિય
આપેલી છે, તે ખુદિયના ખજો નવા નવા કામો કરવા, હુન્નરો
વધારવા, ને સુખ મેળવવાના રસ્તા લેવા, તે સંપ વિના મ
ળતા નથી, માટે હરેક માણસે સંપ રાખવો એ ધણીજ જરૂ-
રનોછે. રાજકાજમાં સંપ જોઈએ, જે તે ન હોયતો રાજ ચાલે
નહીં. વેપારમાં સંપ નહોયતો વેપારની પડતી આવે, કેમકે
એક ખીજની અદેખાઈ તેમજ કુસંપના જોરથી પરદેશમાં
જવાનું ન ખને, ને કદાચ ખને તો પણ સામાને નુકશાન કરવા-
ને અદેખાઈએતો મુળ ધાણેલાંજ હોય. આમ થવાથી વેપાર
ની પડતી આવે, ને વેપારની પડતીયાં દેશની પડતી થાય.
સંસારી કામમાં પણ સંપ નહોયતો અરસ પરસનું સુખ
ભોગવતું અતિદુર્લભ. તેમજ વળી નિતિના કામમાં પણ સં-
પની જરૂરજ છે, કેમકે નિતિના અર્થ એવોછેકે ચોરી નકર-
વી, જીકું ન ખોલવું, વ્યભીચાર ન કરવો વગેરે આજ્યારે સંપ
નહોય ત્યારે ક્યાંથીજ હોય. તે સુજો આપ સાહેબજ વિચારો.

આ પ્રમાણે સર્વખાખતમાં સંપની જરૂર છે, સંપ વિના સુખ
નહીં, સંપ વિના સંપની મળે નહીં, સંપ વિના કીર્તિ મળે નહીં
સંપ રાખ્યાથીજ અગ્નાણ્યા માણસની પ્રિતિ ખંધાય છે, ને
પ્રિતિ ખંધાયાથીજ એક ખીજને શાનનો લાભ થાય છે, સંપ
થકી મૈત્રી ટકે છે, સંપ થકી દ્રવ્ય, નીતિને ઉદ્ધમ વધે છે, સં-

પ થકીજ એક ખીજના સુખ દુઃખના વખતમાં યોગ શિખા-
માણુનો હિદ્દેશ થાયછે, સંપત્તી કલેશ, કળ્યા વગેરેનો ના-
શ થાયછે, ટુંકમાં જ્યાં એકત્ર સંપત્તિ જોર ર્યાં કોઈનું
પણ જોર ચાલતું નથી.

કાચા સુતરના તાંતણુને તુટતાં કેટલી વાર લાગે? તેટલી
ખલકે તેથી પણ ઓછી વાર એકય વગરના માણુમનો નાશ
થતાં લાગે. જેમ એક ભયંકર ઊજળડ જગ્યામાં એકાદુ વૃક્ષ
હોય, તો તેનો નાશ જેમ ઝટ થાયછે, તેમજ એકય હીન મા-
ણુસનો પણ વેહેણોજ નાશ થાયછે. જે સૂતરના તાંતણુને
આપણે જલદી તોડી નાંખીએ છીએ, તેનાજ જો ધણા તાર
એકઠા ખનાવીએ તો તેનું મજબુત દોરડું કેવું ઉપ્યોગી થ-
ઈ પડેછે, તેમજ સંપત્તિ મિત્ર, કે કુટુંબ જગતમાં અત્યંત
સુખ ભોગવેછે ને ખીજને પણ ઉપ્યોગી થઈ પડેછે. કુસં-
પથી આપણું રાજ ગયું, ધન ગયું શ્રીમંતાઈ ટળીને હરિ-
દ્રતા પ્રાપ્તથઈ, ને કુવિચારે પણ પેઠા, હું મોટોને તું ના-
નો એ સૌ કુસંપથી થયું. કુસંપ થકી વેહેમનું જોર વધ્યું.
ને ટુંકામાં કુસંપથીજ આ આપણી અવદશા થઈ.

ભાઈઓ હો, બાઈ ઉરાડો ને તમારી ચક્ષુથી જુઓ,
આ આપણી સ્થિતિને, આપણે કોણુ ને કેવા હતા? આપ
ણી કિર્તિ કેટલી હતી? આપણી દોલત કેટલી હતી? ને આ-
પણે રોજગાર, હુમર વિગેરે કેવા હતા? આહાહા!!! જે
ભારતભુમી પૈસેટકે પુરી, વેપારે વખણાએલ, ને કારીગરીને
મોટે ચડીચાતી હતી, જ્યાં આગળ વસનારમાં સંપ, ઉધમ,

ધૈર્ય, વિગરે મદગુણો ભરેલા હતા, જેનું સુખ જોઈ આકા-
શમાં વસનાર દેવો પણ થોડીવાર આ ખીણ ઇંદ્રાપૂરી જો-
વાને વારંવાર આવતા તેજ આ ભરૂંભુમી હાલ કેવી છે ?
શી અવસ્થા થઈ છે!!! પણ હોય પડતી ચડતી થાય છે ને થઈ
છે, માટે મંડો આ આપણી માયાળુ ને શાસ્ત્રી સરકારના
આશ્રય તળે વિદ્યારૂપી અમૃત રસનો પ્યાલો હાથ ધરી પી-
વા, ને પછી જોમ યવનને વિગરી સંપ દેવીને લાવવા પાછળ.
એટલે જગત નિયંતા કૃપાળુ માદાનપિતા આપણે વગર મા-
ગે મદદ કરશેજ. ને આપણે આપણા ઊન્નમમા કંતે પામીશું.

પણ જોજો ખંધુઓ હું શું કરું. મારી પાસે નથી પૈસો, ન-
થી મિત્ર ને નથી મને ખીજની સહાય. આવા ના હિમતવાન
હિચકારા નરોના હલકા વિચારો હવેનાં તમને કામ કરતાં
વિઠનરૂપે નડવાના, તેથી ડરી ન જતા, કેમકે જો તમે હ-
મેશાં આવા ને આવા વિચારો મનમાં લાવી બેશો રહેશો
તો ધારેલા કામનો સિદ્ધિ કયારે થશે? માટે થાઓ તૈયાર
સંપથી વરી સુખ મેળવવાને પ્રયત્ન કરો. ઉપર ખતાવેલું
છે કે જોમ સંપ સારા કામને માટે થાય છે, તેમજ ન-
હારા કામને માટે પણ થાય છે. તો તે શું? ધણુ માણુ-
સો એકઠાં થઈ ગજખંડ ઊઠાવવાને, અગર કોઈ પણ
માણુસને વિના કારણે દુખ દેવાને મળે, અગર જુગાર
રમવાની કે એની ખીણ ખોટી ટેવ શીખવાને લેગા થાય
તો તેનું નામજ સંપને માટે માર્ગે વાપરે કહેવાય. તેમ
કરવાથી પોતાના તેમજ પોતાના આપણાની આયરૂને ખડો

લાગે. લોકોમાં ફિટકાર થાય, ને આંગણે કોઈ ઉભો નરાખે
 આનાથી શું ખીજું નીચું જોવાનું. આ કોણે આપણે
 આવી જાવનો સંપ કરવાનો ઉદ્દેશ નથી. પણ વિદ્યાને વધા-
 રી, કુસંપને કાઢવા, દેશમાં નવા હુન્નરને વધારવાને, આ
 પણા ખંધુઓને નિતિનો પંથ ખતાવવાનો છે માટે પ્રીયો
 આપણે આપણા કાર્યમાં વિજય મેળવીએ ને રૂડા દીવસ
 સત્તર દેખીએ તેમ કરવાને હુન્નર કરી શાઓ તૈયાર.

૨. પ્રવાસ*

પ્રવાસ એ સંસ્કૃત ભાષાનો શબ્દ છે પ્ર. આગળ ન-
વસ ધાતુ = વસાવું + અ ક્રિયા ખતાવનાર પ્ર. ગય = આગળ
વસવું એટલે પરદેશમાં ફરવું એનું ખીજું નામ દેશાગમ
છે. દેશ = મુલક + અગમ = ફરવું = દેશમાં ફરવું.

જે દેશના લોકો વિદ્યા, કળામાં હુશીઆર, અને
કાંઈ પણ હથ્થો રચના ખાળી કાઢવામાં ખતો હોય છે.
તે લોકો પ્રવાસ કરી મોટી મોટી કિન્નિ મળવે છે. ને કદી
જીખે મરતા નથી. પણ જે દેશના લોકો વિદ્યા, કળામાં
હુશીઆર નથી હોતા, ત્યાંના લોકો શોધક બુદ્ધિના નથી હો-
તા, તેથી ત્યાં વેપાર ધંધો સારો રીતે ચાલતો નથી. ને
દિન દિન પ્રત્યે તેવા દેશો નખખી સ્થિતિમાં આવે છે એવ-
ટ જીખમરો એટલો ખધો વધે છે કે ત્યાંના રહીશોને પેટ
ભરવાની ફિકરનું મોટું વાદળ એ તરફથી ઘેરી લે છે.
આ સૌથી વિનુખ રહેવાનો મોટો રસ્તો જ્ઞાન સંપાદન કે
રવાથી જ થાય છે, પણ આપણામાં એક કહેવત છે કે
“જીવ્યાથી જોવું ભવું” તે મુજબ એકલી સ્કુલમાં કેળવ-
ણી લાંબાથી ખરાખર જ્ઞાન મળતું નથી. વિદ્યા સંપાદન
કરી તેને અનુભવવા સારૂ પરદેશમાં ભટકવું એ ખરેખર

* ખતાવનાર વનમાળી ફરાવણ ભાષાણી.

જરૂરનું છે. એ વિના “ભણતર ભણ્યા પછી ગણ્યા નહીં”
તેમ ગણાય.

જુઓ આપણે સાધારણ રીતેજ જાણીએ છીએ કે
કોઈ પણ પ્રાણી વીરોનું વિવેચન તમોને કોઈ શાખાનાં
થી સંભળાવે, તો તે નજરે જોયા સિવાય તમારા હૃદયમાં
તેની ખરી છાપ પડશે? જ્યારે તમે તેને ચિત્તે જોશો ત્યારે
મોઢાની વાત કરતાં વિરોધ ખાતરી થશે, તે જ્યારે નજરે
નજર જોશો ત્યારે તેની ખરી છાપીનો ચિતાર તમારા હૃદ-
યમાં પડી રહેશે તેમજ વિદ્યા વિષે જાણવું. જ્યાં સુધી કે-
ળવણી લઈ તેની અજમાયેશ કરવા દેશાટણ કુર્ચુ નથી
ત્યાં સુધી તે કેળવણી ન લીધા સમાનજ ગણાય.

અ પાણી દિંદુ લોકોમાં હાલ વિદ્યાનો પ્રસાદ સૌ (હ
સકા તેમજ ઉંચ વર્ણે) એ સારી રીતે લેવા માંડેલ છે, પણ
તેની સાથે અનુભવી જ્ઞાન મેળવવાને માટે પરદેશમાં જવા-
નું ખતરું નથી. જેથી દિન દિન પ્રત્યે આપણે સારી સ્થિ-
તિમાં ન આવનાં નદારી સ્થિતિમાં આવેલા છીએ. કોઈ
પુછે કે શા વાસ્તે પરદેશમાં જવાનું નયો ખતરું—આપ-
ણામાં નાત ખંધન, ધર્મ ખંધન, વીગેરે કેટલાંએક ખંધન
એવાં તો પડેલાં છે કે તે પર્વત રૂપી ખંધન કેમે કયાં ખ-
સતાંજ કથી.

જુના વિચારના મુગ્ધ નાતીલાએ કોઈ જાણી ગણી
સારી પંક્તિમાં આવેલા યુવાન ગ્રહસ્થ કાંઈ પણ પોતા-
ના મનની વાત [દેશના તેમજ જ્ઞાનના લાભની ખાતર]

ખતાવે તો તે હપર તેની એટલી તો તાંચી કરે છે કે ક-
હેનાર તે વાત ફરીને ઉચ્ચારી પણ શકતો નથી કદાચ પો-
તાનાજ મન સાથે ઠરાવ કરી પોતે એકલોજ તે મુશ્કેલ
ચાલવા ચતન કરે, તો નાતીલાઓ તેને મુશ્કેલ ગણી તેનો
પક્કો તપાસ તથા ખાતરી કર્યા સિવાય પોતાના મંડળથી
જુદો પાડે. જ્યાં તે વિચાર કરવો તેને ઘણો અડચણ
લાયક થઈ પડે છે. આપણામાંનાં ઘણાજ મુશ્કેલ માણસો
એવું બોલે છે કે, હિંદુ લોકોથી તો હિંદુસ્તાનની બહાર
જનાવજ નહીં કેમકે જે જાય તો તેને વટવટું પડે.
વળી હિંદુસ્તાનની હદ પણ તેઓએ ઉતર તરફ અટક
સુધી ને દક્ષિણ તરફ રામેશ્વર સુધી ગણી છે. આથી ઘણા
માણસો પરદેશમાં જઈ વિદ્યા, કળા મેળવવાને માહીનગાર
થતા નથી, ને દેશમાં નવા હુમરદાખલ કરી રાકતા નથી.

શું કરે વિચારા !!! નાતીલાના મનમાં બીજે દેશ
જાય તો ત્યાં માંસ અહાર વગર ન ચાલે, હાડકાંના બાં-
ધેલા કુવાનું પાણી પીવું પડે, એના એવા મુશ્કેલના વિ-
ચાર હોય ત્યારે. અરેરે !! દીલગીર!! દીલગીર!! આજાજ
વિચારથી જે ભર્તખંડ પૈસે ટકે ભરપૂર, વેપાર તથા કારી-
ગરીમાં વખણાએલ, તે એટલે સુધી કે જેની કિંમ્મતી
લોભાઈ પરદેશી લોકો વારંવાર લુંટવાને આવતા, તેજ
આર્થ લોકો આજે વિના ઊદ્યમે, કંગાલ તથા ગરીબ સ્થિ-
તિમાં રીખાય છે-આહાહા !!! જે ભર્તભૂમીમાંથી સોના-
નો ધૂમાડો નીકળતો, તેજ ભર્તખંડ આજ પોતાના તનુ-

ને રાંકડે મોઢે રેતાં દેખેછે. શું આ જોઇ સ્વદેશાભિમા-
ના વિર નરોને થોડું લાગતું હશે? પણ લાગે તેમાં શું?
ખરૂં પૂછો તો તેમાં આપણેજ વાંક છે, કેમકે આપણે-
જ પરમેશ્વરનો કાયદો તોડીએ, નશીબને આધીન થઇ
નાતખંધનમાં ખંધાય રહીએ, ને પછવાડે દુઃખના પોકાર
મારીએ તેમાં વળે શું?

દેશાટણ કરતુ એ ઇશ્વરી આપણા ઊપર એક કરજ
હોય તેમ તેના કરેલા કાર્ય પરથી સિદ્ધ થાયછે. જુઓ કે—
આપણે જ્યારે આપણા કામમાંથી ફારગત થઇએ છીએ,
ત્યારે થોડીવાર બહાર ફરવા જઇને અનેક તરેહનાં ઝાડો
કોયલ, પોપટ, મોર, મેના વીગરે પક્ષીનાં સુસ્વરી ગીતા ને
મિત્રની હાસ્ય રસની વાતો વીગરે જોઇને કેટલો આનંદ
પામીએ છીએ. જ્યારે આટલા નાના પ્રદેશમાં ફરી આટ-
લો આનંદ લઇએ છીએ ત્યારે જૂદા જૂદા દેશમાં મુસાફ-
રી કરવાથી કેટલું જોવાનું ને સાંભળવાનું મળે? ને તેમ થ-
યાથી કેટલો વધારે આનંદ થાય?

૨. પરમેશ્વરે દુનીયાં ખનાવી, ત્યારે તેનીઆંદર સ-
ધળા દેશોમાં એકજ તરેહના ઝાડો, જનાવરો, વનસ્પતિ ને
હવા શા સાફ ન કરી? શું તેનામાં એક વધારે ને બીજો
ઓછોછે? નાના આપણે સૌ તેને સરખા છીએ, પણ મા-
ણસો બીજા દેશમાં જઈ તે દેશમાંથી પોતાના ઉપયોગનું
જ્ઞાન તેમજ સુખની સામગ્રી લાવે, ને પોતાના મનની શ-
કિતને ખીલવે તેટલા માટેજ જુદું કરેલછે આ પરથી તે-

મજા વગડામાં રહેનારી પ્રજાને ગામડાની પ્રજા જોડે, ને ગામડાની પ્રજાને શહેરની પ્રજા જોડે સરખાવતાં જે ફર માલમ પડે છે તે પ્રવાસ તથા સહવાસનો છે એમ ખુલ્લુ મમળાય છે. ઊપરની સર્વ ખામત પર વિચાર કરતાં માલમ પડેછેકે આપણા સુખને માટે આપણને પરદેશમાં ફરવાને માટે મહાન પીતાની આજ્ઞા છે તો શા સાદ આપણે તેના ઠુકમનું અપમાન કરવું જોઈએ?

ભાઈઓ આપણામાં કહેવતછેકે “ફરે તે ચરે પાંધો જીએ મરે” તેનો અર્થ પણ એવોજ છે કે પરદેશમાં જવું ને પાતાના ગુજરાનને માટે ઉદ્યમ કરવો. ઢોર પણ ચારે ન મળે તો આધે ચરવા માટે જાય છે. પણ આપણા હાલના આર્ય પંધુઓ તો એવા આળસુ ખનીગએલાછેકે તેમને એક ઘર છોડી કદી પાસેના ખીજા ઘરમાં રહેવા જવું પડે, તો માથાનો ધા થાય છે, ને જાણે મોટી આકૃતમાં આવી ન પડ્યા હોય તેમ દેખાય છે. અરેરે !!! ‘વિનાશ કાળે વિપરિત બુદ્ધિ’ તે આનુંજ નામ.

દેશાટણ કરવાથી આપણને તેમજ આપણા સ્વખંધુઓ સર્વને લાભ છે. જુઓને વિના દેશાટણથી આપણું રાજ ગયું, આપણું બળ ગયું આપણી કિર્તિ ગઈ, આપણાં મા ન ગયાં, આપણા વૈભવ ગયા, ને ટુકમાં આપણા સુખને સૂર્ય અસ્ત થયો ને કંગાળી સ્થિતિ આવી. ઊઠા, ઊઠા, હવે તો જગો? અરે મરા પ્રીય પંધુઓ આ ખોટી માની ભીંધલી સુખની રૈયામાંથી તમારો ચક્ષુ ઊઘાડો? ને આપ

ણી આ, ગમ્મેલી કિર્તિને પુનઃ સંપાદન કરવાને વાસ્તે જન્મે
રા મારા કહેવાની, મતલબ ધ્યાનમાં લ્યો.

અરે નથી પરદેશમાં ફરતાં આપણને હાલના જમા-
નામાં, કોઈ વટલાવનાર, નથી આપણા ધર્મને કોઈ હાની
કરનાર, અને નથી આપણી દોલત કે ધન કોઈ હાંટી જ-
નાર, નથી ત્યાં હાડકાંનાં ખાંધેલા કુવા, કે નથી ત્યાં માંસ
અહારની જરૂર. શા સારૂ અમથા ઠાલા મૂરખાઈ દર્શાવી,
દુઃખના પડેલા ખાડામાં પણ દુઃખ ભોગવવાને આવી નકામી
હઠને વળગી રહો છો. અરે જીઓ આપણા પૂર્વજોની રીતી-
ઓ, ને હાલમાં પરદેશમાં ભટકનારની રીતીઓ ને જુઓ.
આપણા પૂર્વજો જો કદાચ તમારા વિચાર ખરા હોયતો ૫
રદેશમાં, ન ફરવાને માટે પાછળ થનારી પ્રજાને સારૂ જે
આટલા આટલા કાયદા કરેલા છે, તેમાં એકાદ કલમ નાંખ્યા
વગર કેમ રહેત? પણ તેણેતો બિલકુલ લખ્યું છે કે—

देशाटनं पंडित मित्रताच, वारांगना राज्यसभा प्रवेशः

अनेक शास्त्र विलोक्यतानी, चातुर्यमुल्लानी भवन्ती पंच.

તાત્પર્ય—દેશાટણ કરવું એ પ્રથમ, ખીજું ગુણી નાય-
કા પાસે વાણી બાબત ચાતુર્ય લેવી, ત્રીજું અનેક શાસ્ત્રનું
અદ્યયન કરવું, ચોથું રાજ સભામાં જવું, ને પાંચમું પં-
ડીતની દોસ્તી કરવી આ જ્ઞાન મેળવવાના રસ્તા છે. વળી
આપણામાં અગાઉ થઈ ગમ્મેલા જગત વિખ્યાત આર્ય ભટ્ટ
(ભાસ્કરાચાર્ય) જે કે ખગોળમાં એટલા બધા પ્રવીણ હતા-

કે હાલના નવા વખતમાં ઇંગ્રેજ લોકો લાખો રૂપિયાનો ખર્ચ કરી જે ખગોળ સંબધી રાતદિવસ જોયા કરેછે, તેજ ખગોળનું માપક તથા જોવાનું યંત્ર તે પોતાને હાથે એક-પોલા વાંસની નળી લઈ તેની અંદર હાથેવતી કાણું પાડી ખનાવતા, અવાજે વિદ્વાન જેણે કે સર્વ શાસ્ત્રમાં કુશળ થઈ ભટ્ટ પદ મેળવેલ, તે જિંચ વર્ણી દ્વીજ જો પરદેશમાં જતા વટલાતા હોતતો રોમના રાજમાં શા સાફ જાત?

ધણાજી જુના વખતમાં તુઝ નામે રાજ થઈ ગયો-તેણે પોતાના છોકરાને મોટું લશ્કર આપીને દરિયા રસ્તે પરદેશ મોકલેલો હતો, શું પરદેશમાં ગયાથી હિંદુ ધર્મને અડચણ આવતી હોતતો તે મુજબ કરવાને આવોદાખડો કેમ ખતત? આ સિવાય આપણને ઇતિહાસ પરથી પણ માલમ પડે છે કે ધણા રાજ કુમારો, પણ આપ કમાણી જિત્તમ ગણી જ્ઞાન મેળવવા તથા સદગુણ સંપાદન કરવા પોતાના માબાપોથી છૂટા પડી ગએલા હતા. તો શું તે વખત અડચણ નહોતી ને આ વખત કર્યાંથી આવી? અરે બાઈ-ઓ એ સૌ તમારા મનનાજ વહેમ છે. માટે હવે તે વહેમને કાઢી નાંખો. હવે તમારા પર નથી ધર્માંધ જંગલી જનુની, મુસલમાનોનો અમલ, કે નથી તેવાઓની ધાસ્તી કેમકે જ્યારે તેમનો અમલ હતો ત્યારે કોઈ પણ માણસથી ધરતી થોડે છે? નહોતું જવાતું. પણ હવે તો માયાળુ બ્રિટિશ પ્રબળતા સુખના આશ્રય તળે આપણને મરજીમાં આવે ત્યાં કરવા હરવાની છુટ છે. આજ કારણથી

આપણા પૂર્વજો એ ગોડો કાળ પરદેશમાં જવાનું બંધ કરેલ, જો ખોજી અડચણ હોય તો જ્યારે મહાન અકબર પાદશાહે જોધપૂર જીત્યું, ત્યારે ત્યાંના શૂરો રાણા માનસીંહ જે કે રજપૂતમાં શિરોમણી જાતનો, તે કદી પશુ કાબુલ પર જવાની હા ભણી નીચે મુજબ બેલત?

“સખી બૂમો ગોપાલકી, વામે અટક કહા;

જનકા દિલમે ખટક હે, સોહી અટક રહા.

માટે ભાઈઓ જુલમો રાજ વહ્યા ગયાં છે. આપણા પર માયાણુ, અંસ ઈનસાફી, તથા પ્રતાપી ઇંગરેજ સરકારનું રાજ છે. જેના જોર આગળ આપણું કોઈ નામ લેનાર નથી. માટે થાઓ તૈયાર ને કરો મંગળ, મંગળ.

દેશાટણને પ્રતાપે આપણા પર ઉપરીપાણું ભોગવનાર ઇંગરેજ પ્રજા કેટલી સુખી થઈ તે જુઓ. જેઓ જંગલમાં ઝુંપડી બાંધી રહેતા, માંસ, ફળ વગરે ખાતા, જનાવશેના આમડા ઓઢતા, શરીરને વિચિત્ર રંગથી રંગતા, ને આખો દિવસ હાથમાં ભાસા લઈ ભટકતા તેજ ઇંગરેજો આજ મોટા મોટા હોદ્દા ભોગવે છે, નવા નવા હુમરો બનાવે છે, ને સ્વપ્ના તુલ્ય વાતો ને સિદ્ધ કરી આપે છે.

૨. કોલંબસ નામે વહાણુવટીએ અમેરિકા ખંડ શોધી કાઢ્યો, હોંલાંડના ડચ લોકોએ આસ્ટ્રેલિયા શોધ્યો, વગેરે અનેક વાંશોએ અનેક કામે કરેલાં છે. પણ દરેક કામમાં હિંમતની પુરી જરૂર છે, હિંમત હોય તો કંતેહ મેળવીએ. કહેવત છે કે “હિંમતે મરદાં તો મદદે ખાદા” એ

વાક્ય ખરેખર સત્ય છે.

હાલ કાળમાં યુરોપી, અમેરીકન, તથા ચિની પ્ર-
જા જેવી હિંમતવાન, ઉદ્યોગી, તથા કેળવણી પામેલી ને
મુસાફરી કરનારી છે. તેમી આપણામાં કોઇ નથી તેઓ
હજારો ગાઉ દરીઆ રસ્તે પશુ શોધો કરવાને મટે નીક-
ળી પડે છે, ને માથે પડતા કપ્પો મહન કરે છે. થોડાજ
વખત પહેલા ચીનમાંથી એ યુવાન ગ્રહસ્થ અમેરિકામાં
વિદ્યા તથા નવી નવી કળા શીખવાને ગયેલા છે. કેવું ન-
વાધનું!! શું આપણામાંથી કોઇ આવી રીતે નહીંજ જાય?
ના ના આ વિચાર ખોટો છે. હાલમાં દિન દિન પ્રત્યે વિ-
દ્યાનો પ્રસાદ વધારે લેવાય છે જ્યાં તેઓ સમજવા લા-
ગ્યા છે. ને કેટલાક તો પોતાની ઉલટ પાર પશુ પાડે છે.
તો એટલી ઇશ્વરની આપણા પર સાનકુળાઈ થઇ જાણવી.

હાલમાં વિભાગન સર્વે કામમાં વિશેષ માન ધરાવે છે.
માટે ત્યાં જઈ તેની વિદ્યા, + કળા, હુમરો વીગેરે શિખી
આપણા સ્વદેશના શુભની ખાતર વિદ્વાન વર્ગે તેમજ સુ-
ધારાના સાથીઓએ તેની જાત્રા કરવી જોઈએ. ને આ
કામ પાછળ શૂરા રાજવંશીઓએ તથા હાંશીલા યુવક ગ્ર-
હસ્થોએ યથા શક્તિ મદદ કરવીજ જોઈએ. કેમકે આપ-
ણા દેશનું કિર્તિ રૂપી રત્ન તેમ કર્તા સિવાય પાછું મળે
તેમ નથી. માટે જાઠા હવે જાંઘ જરાડી આજસ મરડી,
મારા વહાલા વીરાઓ, ને એક વખત કરો ફતેહ, ફતેહ.

૩. ઊવમ*

શું નશીબે હાલના સમયમાં આપણા આ આર્થિક દેશમાં ઠેકાણે ઠેકાણે ન્યાયી, પ્રતાપી, ને શાણી સરકારના સુખા શ્રમ તળે દેશોન્નતીના કાર્ય કરતાં હજારો વિરનરોને આ-ગેવાની ધરાવતા દેખીએ છીએ તો તે પણ એક ઉદ્ય ચિ-નહો. ખરેખર ઉદ્ય અસ્ત, ને અસ્ત ઉદ્ય એમ અનુક્ર-મે આવ્યાજ કરેછે. શી પૂર્વે આપણી સ્થિતિ હતી નેહાલ શી થઈછે. !!! વિદેશી વિરાતો આપણી આધુનીક સ્થિતિ જોઈને વારંવાર બૂલાવો ખાઈ પૂછશે કે, પ્રખ્યાતી પામે લો, લક્ષ્મી વંતો ભરત ખંડ કયો ? ક્યાં આગળ ચક્રવર્તી મહાન, પ્રગ્ન પાળક, નિતી શાસ્ત્ર ને અનુસરી ચાલનાર, ધર્મ શાની, પરોપકારી, સુશિલ, સદ્ગુણી રાજ પુત્રો થયેલા, ને ક્યાં આગળ સત્ય વક્તા, શાની ને દયાળુ આ-ર્થ રહેલા. આ સર્વનો જ ચાખ હવે ગંભીરાઈથી એજ દેવાનો રહ્યો કે—ભાઈ તેજ આ આર્થસ્થાન. ને તેજ આર્થના આ અમે તનુઓ ધીઃક છે ધીઃક છે આપણી આ જન્માવસ્થા ને શૂરાખંધુઓ જન્મૂત થાઓ. ગઈ વેળા, ગયો વૈભવ, ગઈ કિર્તી, ને ગયું શૂરાતન પ્રદિપ્ત થવું તો અતિ દુર્લભ છે, તો પણ સમય અનુસરે જ કરીએ તે આપણે એક આ-પણી ફરજ બજાવી ગણાએ. માટે ઊઠા, હિંમતનાં હાથીયા-ર લઈ, ધીરજની ઢાલથી, તંન, મનને ધનથી આ આપ-

* લખનાર વનમાળા કેશવજી ભાયાણી,

જુદા સ્વદેશને જે ન્યતીકમના કાળવાદળની કાળી છાયાનો ડાઘ લાગ્યો છે તેને ઝળહળીત કરવાને વ્હેમ ભાવના, પરતંત્રતા, તથા અસાનતાને વિગારવા. જેથી એક વખત ફરીને આપણે આપણા પૂર્વ કાળની કિર્તિ સંપાદન કરી સુખની સૈયામાં આજોટશું. ખીકણ, ખાયલા, અતઃકરણ વાળા અમને અ.ને માટે પ્રથમમાંજ સ્વાલ પુછો કે તેને માટે અમારે શા ઉપાયો યોજવા? અમારા એકના શ્રમે કરીને શું દેશને ફાયદો થવાનો છે? ને તેમ કરવાથી શું હિત થશે? તો તેવાઓને આ અમારી મજબુત ભલામણ ખુબ ધ્યાનમાં રાખવી કે— જેમ તમે એક છો તેમ બધા એકજ છે પણ તે ક્યારે ભેગા થશે? વળી ઘણા સ્તુતી કરવા જેવા કામો તમારા જેવા પ્રથમ એકલા નરોએ કરેલા છે. જુઓ. લોડકલાધવજેણે કે પોતાના સ્વદેશને આ લક્ષ્મીવંતો દેશ જીતી આપ્યો. તે પ્રથમ ગરીબ માખાપનો તમારા જેવો એકલોજ હતો. પણ હિંમતથી કેટલો નામાંવો થયો? ને કેટ કેટલી લડાયોમાં જીતના વાજંત્રો વગડાવ્યા? તેમજ નેપોલીયન પોનાપાર્ટે પોતાના આગળ પડતા ગુણે આખા યુરોપખંડને જીતી લીધો, વોશિંગ્ટને પોતાના ભાઈઓને દુઃખના દરિયામાંથી મુક્ત કર્યા, તેલીએ પોતાના ભાઈઓને પરતંત્રતા દુઃખમાંથી કાઢ્યા ને વીલ્યમ વીલ્યમરફોર્સે પોતાના સ્વદેશને ગુલામી અવસ્થામાંથી છોડાવ્યા. શું આ બધા તમારા જેવા વિચારમાં બેસી રહ્યા હોત તો અચળ કિર્તિ પામત? અરે શું સુધ રહ્યા છો. ઉઠો ઉઠો,

તમારા પૂર્વજોનું પાણી રાખવા. શું તમોને ઠાઠ સૂતા સૂતા આપી જશે? કેશરી સિંહના બચ્ચા થઇ આમ કેમ નાહિંમતના વચન બોલો છો? ઉદયમધીજી ઈંગ્લાંડ, અમેરિકા ને આસ્ટ્રેલિયાના રહેવાશી સુખી થયા છે ને હજી વધારે સુખ પામશે. માટે થાઓ તૈયાર. વિના ઉદયે તમોને નહીં મળે સુખ કે સફતી તેને માટે જુઓ આપણા પ્રખ્યાત કવિએ પાણુ કહેયું છે કે—

उद्योगीनः करालम्ब, करोति कमलालयाः

अनुद्योगी करालम्ब, करोति कमलग्रजाः १

તાત્પર્ય—ઉદ્યોગીના હાથ તર્ફ સફતી દેવી આલંબન કરે છે, અને અન ઉદ્યોગીના હાથ તર્ફ દરિદ્રતા આલંબન કરે છે.

આહાહા!!! આ મહાન વાક્યમાં કેટલી શિખામણુ સમાયેલી છે. પાણુ અરેરે!! આપણેજ તે મહત્ત વાક્યની મહત્તા જૂલી ગયા છીએ. થોડું ખેદાયક. હોય. થવાનું થયું. પણ “પ્રયત્ને પરમેશ્વર” એટલે પ્રયત્ન કરવાથી ઈશ્વર કૃપા કરશે. આ નાના વાક્ય પર ભરંસો રાખી મચો મહેનત કરવા, એટલે જગત નિચંતા વગર માગે મદદ કરશેજ. કેમકે તે ઉદયમનો મિત્ર ને આજસુનો અરી છે. જુઓ તે ઉદયમી તર્ફ પોતાની નજર કેવી રાખેછે તે. ઉદયમીનું શરીર આરોગ્ય, ખાંધા મજબુત, ને બુદ્ધિ તીવ્ર હોય છે. પણ ની:ઉદયમીનું શરીર જોશુ તો તેનું મોઢું ફિકું, પી-

બાશ પડેલું, શરીરના કૌવત, ને બુદ્ધિ બગડેલી માલમ પડશે, સિવાય તેના કરેલા કૃત્ય પરથી પણ આપણને ખાતરી થાયછે કે દુનીયાની અંદરની જેને વસ્તુઓ આપણે જોઈએ છીએ, તે સઘળીમાંની એકે તુરતા તુરત ઉપયોગમાં વિના ઉઘમે લઘએ તો મળશે? આ સર્વ પરથી ઉઘમ કરવાની આપણને ધશ્વરી આસા છે, એમ સિદ્ધ થાય છે.

ઘણા અસાની માણસો નશીબમાં હશેતો મળશે. એવા એવા બાયલા બોલ બોલી પોતાના જેવા બીજાને બતાવવાને કહીત નીરમાલ્ય દ્રષ્ટાંતો જેવા કે કાઠ વેળા એક ધરડો સાપ એક મહારીના કંડીયામાં ઘણા દીવસની બૂખ વેડી પડેલો હતો, તે વારંવાર આ દુઃખથી પરમેશ્વર પાસે મોત માગતો, પણ માગ્યું મોત મળતું નથી. તે કહેવત મુજબ તેના દુઃખમાં ઉલટો વધારો થતો. બૂખનો માર્યો વારંવાર પોતાની ફેણ જીતી નીચો કરતો. એવામાં ઇશ્વરના કરવાથી તે કંડીયા પાસે એક ઉંદર ઘણા હર્ષ સહીત આવ્યો. ને પોતે ઘણા કંડીયા કાઠી મીઠ મેલે ખાધેલ તેમ આ કંડીયામાંથી ખાવાને, તે તે પર ચડ્યો. તરતજ પોતાના તિવ્ર દાંતથી એક કાંણું પાડી અંદર પે-
હા એટલે તરતજ વિકાશી રહેલા સર્પે તેને આદર સહીત ઉચકી લીધો !! વીગેરે વીગેરે—

દ્રષ્ટાંતો આપી તેની ઉલટનો બંગકરાવે છે; તો આવા નીચ નશીના નામ નાહી નાખો? ને તેના બોલોને ગં-

(૨૩)

ધાતા કથરાની ટોપલીમાં નાંખો, કેમકે પોતે ઇશ્વરના હુક-
મનુ અપમાન કરેછે. એટલુંજ નહીં પણ તે ખીજાઓ પા-
સે પણ કરાવેછે. તેઓ જાણતા નથી કે

यथा ह्येकेन चक्रेण, न रथस्य गतिर्भवेत् ;

एवं पुरुष कारण, विनादैवं न सिध्यति, १

એટલે જમ એક પેડાથી રથ ચાલતો નથી તેમ એ.
કથા પરમેશ્વરના અધારથી કાંઈ સિદ્ધિ નથી.

ઉપરના વાક્યથી સિદ્ધ થાયછે કે ઉઘમથી ઇશ્વર સ-
હાય થાયછે મટે જાણ્યો તમારી વૃત્તિ સ્થીર રાખી સાવધ
થાઓ!! સાવધ થાઓ!!

નિસ્તેજ થએલી જય સુખ ઠાંતિ પ્રકાશિત કરવા
તન મન અને ધનથી મશાહુર રહો તથાસ્તુ!!!

જાહેર જાગર.

‘અંકુશ’ નાટક જિરફ મી. ફાઈનશાનું ફારસ. અમારી સજ્જાના સભાસદ ઠા. મુળજી હરખજી તરફથી યો-ડાજ હીવલમાં બહાર પડશે. અમાઉથી ગ્રહક લનાર પા-સેથી યે આના ને પાછળથી ત્રણ આના પડશે. ઠપાલી ખર્ચે ના આનો વધારે. જેને જોઈએ તેણે અમને અવવા કરીને ઠા. નંદલાલ છોટાલાલની દુકાને લખવું.

સૌથી સસ્તી કીંમતનું ચોપાનીમું.

પવિત્ર મંમોહ.

મુંખાઈની સસ્તુ વાંચન ફેલાવનાર મંડળી તરફથી દર માસની અધવચમાં બહાર પડે છે. કીંમત એજન્ટ મા-રફત મંગાવનારને ફક્ત પાંચ આના તથા છુટક મંગાવ-નારને સાત આના પડશે વિશયો અસરકારક, સરળ ને સહેલી બાપામાં લાયક સહીઆથી લખાય છે જોઈએ તેણે અમને અથવા પ્રગટ કરીને બહારકોટ પોસ્ટ ઓફીસ મારફત સખી જણાવવું.

વિદ્વાન વર્ગને સૂચના.

હાંસીલા, ગુણજ્ઞ, ગુણવંતા પ્રીયબંધુઓ.

આપ સાહેબોને જણાવવાનું કે આ અમારી સભા તરફથી હવે પછી જેને અંકો પ્રતિષ્ઠિત થવાના છે તે મધ્યે આપના સુવિચાર જણાવશો તથા જો તે સભાને યોગ્ય લાગશે તો ઉપકાર સાથે તે ખહાર ખાડી તેની સાથે આપનું નામ જોડી રાખવાને ચુકચું નહીં.

જાહેર ખબર.

આ સુષોધમાળાનો પ્રથમ અંક તથા હવે પછી ખહાર પડનાર સર્વે અંકો નીચે લખેલે ઠંકાણેથી મળશે.

ભાવનમર—સભાના મત્રી ઠા. લડુભાઈ કુપેરદાસ ઠંકાણું ભગના તળાવમાં નરભેરામના ડેલામાં તથા છત્રીના કુવા પાસે ઠા. માણે'લાલ નાથાભાઈ પાસેથી (વીધવા દુઃખદર્શકના ખાહાર પડનાર તે આપડી તેની પાસેથી અગર અમારી પાસેથી ૩૦-૪૦ ની શેકડી કીમતે મળશે)

મુ'ખાઈ—પવિત્ર પ્રયોધના સેક્ટરી વનમાળીદાસ લાધાભાઈ ખહાર કોટ પોસ્ટઓફીસ મારફતે

ઉમરાળા—બુકસેલર ઠા. ઓધડ રથા.

જે સદગ્રહસ્થોએ આ અંકના આગળગ્રાહક થવાની ઊત્કંઠા ખતાવી છે તેમને કિમ્મત જલદીથી મોકલી દેવા માટે વિનંતી કરવામા આવેછે.

જેમણે આ પ્રથમ અંક ખરીદ્યો છે. તેમની તરફ ખીજે અંક જે ફક્ત ૩૦-૦૦ નો ખહાર પડવાનો છે તે મોકલવામાં આવશે. જેમને ન રાખવાની મરજી હોય તેમણે તથા નવા ગ્રાહક થવાને ઇચ્છતા હોય તેમણે તુરત લખી જણાવવું કારણ કે તેમણે હવે ઘોડી-જ મુદતમાં ખહાર પડશે. તેની કીમત આગળથી મોકલી દેશે તો આભાર થશે.

